

KÜRESELLEŞMENİN MEDYA VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ (Bölüm I)

Suat GEZGİN*

Effects Of Globalization On Media And The Society

In this text; it is mentioned about globalization which a part of, even the most important part of the new world order. It's considered also the phenomenon of the globalization which has been proposed by the developed countries, including the media sector. And it's explained how the society of the developing and under developed countries, are affected culturally and socially, from the mass communication tools which have been ruled by the new media owners who are working according under the new world order conditions.

Key words: Globalization, media, monopolization.

Giriş

Son birkaç yıldır yeryüzünün hemen her bölgesinde; ekonomik, politik, toplumsal, kültürel hemen her sahada meydana gelen değişiklikleri ifade etmek için başvurulan açıklamaların içerisinde çoğunlukla 'küreselleşme' veya 'globalleşme' terimleri göze çarpmaktadır. Dünyamızın giderek küreselleşmekte/globalleşmekte olduğu ve bunun ekonomik, toplumsal, kültürel etkilerine dair çok fazla fikir ortada dönmektedir.

Son dönemlerde yerelliğe dönüş mü yaşanıyor? sorusuna karşın, bizim küreselleşme terimini kullanarak açıklayacağımız, dünya ölçüsünde benimsenen bir kısım ekonomik, kültürel akımlar veya trendler, değerler gerçekte olanca hızıyla gelişmiş ülkelerden daha az gelişmiş ülkelere doğru akıp gitmeye,

ihraç edilmeye durmaksızın devam etmektedir. Bu da ortak ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel, hatta siyasi (dolaylı) ortamların sahneye gelmesine sebep olabilmektedir. Bunun neticesi olarak, ekonomik sahanın bir parçası olan kitle iletişim kurumları da (medya) bu yeni ekonomi düzeyinden etkilenmekte ve yapısal, dolayısıyla da içerik anlamında bir kısım değişiklikler göstermektedir. Bunun sonucunda ise, toplumun bilgi edinmede ilk başvuru kaynağı olarak tercih ettiği, yeni ekonomik düzene ayak uydurmuş medya aracılığıyla toplumun yeniden şekillenmesi kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır.

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı.

Küreselleşme Olgusu

Küreselleşme tam anlamıyla bir diğerini ötekinin yerine aynen getiriyor olmasa da, belki bir miktar kendine benzetmektedir, ancak bunun miktarı ihracı gerçekleştiren tarafın çıkarlarına kâfi gelecek şekilde oranlanmaktadır, en azından amaçlanan budur. Zaten küreselleşmenin tanımlarından biri şöyledir: 'küreselleşme hangi alanda olursa olsun ekonomiden sanata, bilimden iletişime herhangi bir çalışmada, yapımda, üretimde, dünya çapında geçerliliği, öncülüğü olan normların, ölçütlerin dikkate alınması yada benimsenmesi; dünyaya açılarak, ulusallığın, yerelliğin reddedilmeksizin dışına çıkılması ve evrenselleşmeyle bağdaştırılması'. Bir tanımda ise küreselleşme; 'toplumların siyasal yönetimi ve yönetim politikaları, ideolojisi ve kültürleri üzerinde uluslararası sermayenin ekonomik politikası, kültürü ve ideolojisinin egemenliğini kurması ve geliştirmesi' olarak ifade edilmektedir.

Sonuç itibarıyla küreselleşme olgusunda bir ihrac ve dolayısıyla ithal söz konusudur. Bu gönderme ve almanın konusu mal, hizmet olabileceği gibi doğrudan kültür öğelerine, bir kısım değerlere, alışkanlıklara, yaşam biçimine ilişkin de olabilmektedir. Ancak, bu sonraki safhalarda kendini gösterecektir. İlk ihrac ekonomik sahada gerçekleşmektedir. Çünkü bu sonrakilerin zeminini hazırlayacaktır.

Kapitalist ülkeler tarafından gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde 'Yeni Dünya Düzeni' adıyla yaygınlaştırılmak istenen küreselleşme politikalarında asıl amaç; tüm dünyayı homojen, tek bir Pazar haline dönüştürmektir: finansal alanda güçlü, çok uluslu şirketlerin denetiminde olan bir Pazar. Küreselleşmede hedeflerden biri aynı kâhپ düğünceleri taşıyan, tüketim alışkanlıkları benzer bir topluluk oluşturmaktır ki, bu da yine

çok uluslu şirketlerin, pazarı elinde tutan şirketlerin ürettikleri mal ve hizmeti tüketecek bir topluluk olacaktır.

Üretim faaliyetlerini evrenselleştirmiş dev kuruluşlardır olan çok uluslu şirketler, aynı anda birçok ülkede üretim yaparlar. Büyük bir sermaye ve teknoloji gücünü ellerinde bulundururlar. Yeni dünya düzeninin belirleyici ögesi liberalleşme ve küreselleşme olup, küreselleşme sürecinin yürütücüsü ise büyük ölçüde bu çok uluslu şirketlerdir. Bu şirketler, üretimde yenilik tekeliğini ellerinde bulundurdukları gibi yine dağıtımda da aynı avantajlara sahiptirler. Dünya toplam ticaretinin çok büyük bir bölümü bu şirketler tarafından yürütülmekte ve bu şirketler giderek daha da genişlemektedirler. Teknolojik gelişmeyi de denetleyen bu şirketler, artık dünyanın hangi bölgesinin gelişeceği ve hangi teknolojiye sahip olacağını da belirleyebilmektedir.

Küreselleşmeyi Hazırlayan Faktörler

Küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında çok sayıda faktörün etkisi olmuştur. Örneğin teknolojinin etkisini inkar etmek mümkün değildir. İletişim teknolojisindeki gelişmelerin, sermaye dolaşımının serbestleşmeye başlamasının küreselleşme açısından önem taşıdığını söylemek olasıdır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren enformasyon teknolojilerinin yaygınlık kazanması, dünyada mesafe kavramının eski anlamını ortadan kaldırmıştır. Bu durum küreselleşme bağlamında belki de ilk etkisini finans piyasalarında hissettirmiş, küresel mali piyasaların gelişimi ivme kazanmıştır.

Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri, bilgiye çok kısa sürelerde yeryüzünün herhangi bir bölgesinden ulaşmayı

mümkün kılmıştır ve bu durum olanca hızıyla devam etmektedir. Konuya farklı bir açıdan bakıldığında, bilgi iletim teknolojilerini üretme ve geliştirme olanağı olan ülkelere, doğal olarak kendi siyasal, ekonomik ve sosyal çıkarları doğrultusunda şekillendirdikleri enformasyonu geniş kitlelere iletilmesinin de mümkün olduğu ve bunun hali hazırda bu şekilde vuku bulduğu bir gerçektir.

Küreselleşme sürecine hız kazandıran bir başka faktör ideolojik alanda yaşanan gelişmelerin sonucudur. Özellikle Doğu Bloğunun yıkılması sonrasında liberal piyasa ekonomisine yönelik güven duygusu artmıştır. Nitekim kısa bir sürede devletçi ekonomiler tüm maliyetine rağmen terk edilmeye başlanarak, serbest ekonominin imkanlarından yararlanma çabası içine girmişlerdir ki, bu durum da teknolojinin üretimi ve dağıtımını elinde tutan ülkeler için yeni pazarlar anlamına gelmektedir.

Küreselleşme süreci ile birlikte bölgeler, ülkeler arasındaki sınırlar giderek ortadan kalkmaktadır. İletişim teknolojisinin sağladığı olanaklarla birlikte birçok işletme büyük bir hızla dünya pazarlarına girebilmektedir. Yine birçok işletme kendi ülkesi dışında yatırım yapabilmekte yada diğer şirketlerle, işletmelerle ortaklıklar kurabilmektedir. Ulaşılan kitle de bununla orantılı olarak genişlemektedir ki, bu da yine şirketin daha da güçlenmesine olanak sunmaktadır. Büyük sermaye sahibi çok uluslu şirketlerin her geçen gün artması ve bununla bağlantılı olarak daha geniş üretim kapasitesine sahip bu yeni tip firmaların müşteri gereksiniminin de bu oranda çoğalmasıyla, bu kuruluşlara yetecek geniş pazarlara olan gereksim de kendini hissettirmektedir.

Çok uluslu şirketler yeni uluslararası iş bölümü çerçevesinde üretimi bütün yerküreye yaymışlardır. Her gün finans piyasalarında büyük miktarlarda para bir ülkeden diğer bir ülkeye veya ülkelere akmaktadır. Finansal piyasalar artık küresel olarak birbirine bağlanmış ve günde 24 saat işlem yapmaktadır, işlemler elektronik devreler vasıtasıyla saniyeler içinde gerçekleşmektedir.

Ulusal politikaların alanını daraltan, ulusal hükümetleri eskiye oranla bağlayan ve güçlü yaptırım mekanizmalarıyla desteklenmekte, ticaret, hizmetler ve fikri haklar üzerindeki çok taraflı anlaşmalar gündeme gelmektedir. Tüm bu olanlar, bu küreselleşme politikalarının halen olanca hızıyla gerçekleştirilmesine olanak vermektedir. Bu politikalar, doğal olarak gelişmiş ülkelerce, onların kısa veya uzun vadeli yararları, gereksinimleri doğrultusunda ve diğer ülkeleri de bağlayacak şekilde düzenlenmektedir.

Radikaller diye de adlandırılan küreselleşme taraftarlarına göre; endüstri uygarlığının bir ürünü olan ulus devlet, küreselleşme sürecine paralel olarak önemini yitirmiştir. Böyle olması da doğaldır çünkü, küresel piyasa artık politikanın yerini almaktadır, piyasa ekonomisi hükümetlerden daha rasyonel çalışmaktadır.

Küreselleşme karşıtlarına göre ise, küreselleşme bir aldatmacadır ve geçen yüzyıldaki emperyalizmin günümüz koşullarına uydurulmuş bir biçimdir. Çünkü sanayi ve teknoloji dünyanın her bölgesinde, her ülkende aynı hızda gelişmemiştir. Bunun sonucunda az gelişmişler sömürülmektedir ve sürekli olarak da az gelişmiş olarak kalmaya mahkumdurlar.

Kaynakça

- GIDDENS, A. (1999). "Küreselleşmenin İkilemleri", **Sosyal Demokrat Değişim Dergisi**, No: 12, İstanbul.
- NAZIM, Güvenç (1998). **Küreselleşme ve Türkiye**, BDS Yayınları, İstanbul.
- İLAL, Ersan (1997). **İletişim, Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum**, Der Yayınları, İstanbul.
- ERDOĞAN, İrfan (2002). **İletişimi Anlamak**, Erk Yayınları, Ankara.
- ŞAYLAN, Gencay (1997). **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, İmge Kitabevi, Ankara.
- TANER, Timur (1996). **Küreselleşme ve Demokrasi Krizi**, İmge Yayınevi, Ankara.
- MENGÜ, M. Murat (2003). **Haber Diliyle Yapılandırılan Küresel Söylem: CNN Türk ve CNN International Örneği**, İÜ SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Globalization of the Mass Media** (2003). Department of Commerce, Washington.
- YÜKSEL, Erkan (2001). **Medyanın Gündem Belirleme Gücü**, Çizgi Kitapevi, Konya.